

COMUNICAREA DIDACTICĂ

PIP Dincă Liliana Codruța

Este un fapt bine cunoscut că procesul de învățământ se realizează prin și pentru comunicare, fiind, în ultimă instanță, un act de comunicare.

Comunicarea, la rândul său, conține prin ea însăși potențial educativ: transmitere de cunoștințe, formarea gândirii și facilitarea operațiilor intelectuale, autoreglarea activității intelectuale, transmiterea codurilor caracteristice fiecărei științe, etc., între comunicare și educație existând un raport de interdependență.

Comunicarea, atât cea didactică cât și cea de la nivelul societății, rămâne o problemă deschisă pentru cercetare în privința posibilitățile de realizare a unei comunicări integrale, o comunicare în care pierderea de informații să fie minimă, obținându-se o satisfacție pentru ambii interlocutori, și în care ceea ce se receptează să coincidă într-o măsură semnificativă cu input-ul de la capătul emiterii.

Se pot menționa și unele contradicții posibile între educație și comunicare, cum ar fi impactul educativ al mass-media existente în societatea modernă, cât și a altor mijloace cu acțiune educativă, material bibliografic, prelegerea ținută de cadrul didactic, dar care se manifestă cu precădere într-o singură direcție, căpătând aspect de „caracter impus „și „receptare pasivă”.

În plus, informația obținută prin aceste mijloace și în special, prin mass-media, poate acuza o lipsă de coerență, o anumită standardizare sau stereotipie, anulând particularitățile individuale și de grup și limitând aspectele formative ale individului.

În aceste condiții de „bombardament informațional” instruirea școlară capătă valențe și responsabilități suplimentare, printre care aceea de a-i învăța pe educați de a integra /structura și analiza informația, dezvoltându-le capacitatea de a transforma un mesaj în semnificație. În acest scop, instruirea școlară are la îndemână un instrument fundamental, limbajul, dar comunicarea presupune mai mult de atât.

Limbajul didactic are caracteristici proprii. Utilizează limbajul obișnuit, vocabularul, structurile gramaticale, modul uzual de expunere pentru că va recurge la noțiunile de transmis cu ajutorul acestora.

Dacă se are în vedere că cele mai multe dintre noțiuni au multiple semnificații, atunci vom recunoaște o relativă indeterminare a limbajului didactic. Această relativă libertate poate fi înțeleasă în sensul ei pozitiv, favorizând gândirea și formularea exprimării potrivite, dar poate deveni și obstacol când se transmit cunoștințe noi.

În comunicarea didactică trebuie să fim preciși și expresivi, în același timp, prin claritate și concizie facilitând atât transferul cât și înțelegerea mesajului transmis; informațiile transmise trebuie adaptate scopului, obiectivelor didactice și nivelului intelectual al copiilor.

În comunicarea didactică, prezentarea și exprimarea cunoștințelor îmbracă forme diferențiate, în funcție de auditoriul cărui îi sunt destinate, de aceea se poate spune că limbajul didactic are un destinatar precis definit, variabil după nivelul, interesul, formele de utilizare viitoare a celor comunicate.

Centrarea pe obiective a elevului, a cadrului didactic și mediului de învățare prezintă învățarea învățării, altfel spus, comunicarea didactică este una evaluativă și autoevaluativă atât pentru cadrul didactic cât și pentru elev.

Consacrată fiind învățării de a învăța, acțiunea didactică urmărește capacitatea de a pune în relație informații anterioare cu cele noi; evaluarea în raport cu noile achiziții; mobilizarea unitară a cunoștințelor spre crearea nevoii de cercetare și a altora; încorporarea reprezentărilor între cele oferite de viața socială, științifică și culturală.

Determinantă rămâne caracteristica formativă a comunicării didactice, profesorul exercitându-și influența simultan asupra conținuturilor și a elevului.

În acest context se evidențiază raportul dintre limbajele verbal, paraverbal și nonverbal utilizate de cadrele didactice în corelație cu obiectivele didactice și cu partenerii elevi. Stilul acestuia

definește predominanța verbal-nonverbal prin atitudinile personale care demonstrează ceea ce crede, dar și ceea ce așteaptă de la elevi, ceea ce respinge și ceea ce acceptă în dialogul educațional.

Nonverbalul și paraverbalul exprimă atitudini și formează comportamente, sugerează reacții în funcție de situațiile de comunicare, de interlocutori, de posibilitățile și experiențele acestora.

Unele cadre didactice consideră că prin abuz verbal țin sub control clasa. Un mesaj este mai credibil și suportă o înțelegere mai profundă atunci când, în transmiterea lui suportul verbal și non-verbal se îmbină eficient.

Aria nonverbalului adaugă opțiuni pe zi ce trece. Unii autori extind această arie la toate lucrurile care ne reprezintă. Câte poți spune despre un om numai privindu-l din perspectiva modului în care își alege îmbrăcămintea pe care o consideră potrivită cu statutul său. Sau aranjarea mobilierului în așa fel încât să încurajeze interacțiunea de grup.

Din păcate, aranjarea băncilor în clase – sociofugală- favorizează comunicarea în direcția profesorului, și nu între elevi.

Prin intermediul comunicării didactice cadrele didactice și elevii pot să se conformeze normelor școlare sau pot să-și păstreze independența; pot să cedeze presiunilor sociale, cerințelor educative, să le accepte și să se supună acestora.

Fiind un proces atât de complex, comunicarea didactică cunoaște mai multe abordări și mai multe definiții. În literatura de specialitate nu există un consens asupra conceptului de comunicare didactică, astfel că se mai utilizează și cel de comunicare educațională sau pedagogică, care mijlocesc fenomenul educațional în ansamblul său, indiferent de conținuturile, nivelurile, formele sau partenerii implicați. Față de acestea, comunicarea didactică apare ca formă particulară obligatorie în vehicularea unor conținuturi determinate specifice unui act de învățare sistematică asistată.

Din perspectiva educației formale comunicarea didactică constituie baza procesului de predare și asimilare a cunoștințelor în cadrul instituționalizat al școlii și între parteneri cu statusuri determinate: cadrele didactice ca principali agenți educaționali și cele ale elevilor, în subordonarea nemijlocită față de conducerea unei asemenea instituții.

Comunicarea didactică nu este numai o activitate ce pune în relație cadrul didactic și elevul pentru realizarea unor obiective comune, este și un proces psihosocial de influențare prin limbaje specifice a atitudinilor, comportamentelor, convingerilor, a comportamentelor, a componentelor motivațional-afective și volitive.

De aceea, a comunica eficient și expresiv cu ceilalți și cu sine presupune:

Să informezi inteligibil și să facilitezi înțelegerea mesajului transmis;

Să dezvolți gândirea, afectivitatea, motivația, voința și personalitatea elevilor;

Să sesizezi și să conștientizezi reacțiile, atitudinile și manifestările comportamentale ale celor cu care comunic;

Să convingi pe cei cu care comunic.

Orice cadru didactic trebuie să fie conștient de responsabilitatea față de cuvântul rostit într-o societate în care totul se petrece sub semnul rapidității, în care greșelile de exprimare sunt considerate fără importanță și în care nimeni nu răspunde pentru ce a spus, în care nimeni nu așteaptă răspuns la intervenția sa într-o conversație.